

17. Україна крізь віки: в 15 т. / НАН України. Інститут історії України НАН України; За ред. В.А. Смолія. – К.: Видавничий дім «Альтернативи», 1999. – Т. 7: Смолій В.А., Степанков В.С. Українська національна революція XVII ст. (1648-1676 pp.). – 351 с.
18. Ясь О.В. Історія як сюжет. Представлення образу Богдана Хмельницького в однойменній монографії М.І. Костомарова // Український історичний журнал – 2007. – № 2. – С. 89-105.

The reasons and preconditions of national-liberator contests of the Ukrainians in the middle of the XVII century, that appeared in social-political, social-economic, national-religious spheres are highlighted in the article. The analysis is provided on the basis of M. Kostomarov's works.

Key words: union, interreligious relations, the gentry, peasants, the cossacks, social-economic relations, political order.

Отримано: 23.10.2009

УДК 930.2(477)«16»(092)

С. С. Калущкий

ПОСТАТЬ ІВАНА ВИГОВСЬКОГО В ОЦІНЦІ В'ЯЧЕСЛАВА ЛИПІНСЬКОГО

В статті висвітлено оцінку В. Липинським постаті І. Виговського, його діяльності як соратника Б. Хмельницького та гетьмана України після смерті останнього.

Ключові слова: Іван Виговський, В'ячеслав Липинський, Гадяцька угода, шляхта, гетьман.

Постать Івана Виговського є однією із найбільш суперечливих в українській історії. Талановитий політичний діяч середини XVII ст., друга особа в Українській державі після гетьмана Богдана Хмельницького, ще за життя останнього мав амбітні плани отримати булаву, що й стало причиною усунення від влади Юрія Хмельницького та краху створення української монархії. Це, в свою чергу, мало негативні наслідки для української державності.

Складність та неординарність особистості І. Виговського призвела до неоднозначного ставлення сучасників та полярних думок майбутніх істориків про гетьмана. Один із найвизначніших творців української державності (попри усі помилки) уже невдовзі був затаврований козацькими літописцями Самовидцем, Величком, Грабянкою як зрадник (російського царя – С.К.) [16, с.76; 14, с.114; 15, с.326; 11, с.253-254; 29, с.299]. Для М. Костомарова він – спритний інтриган, для якого влада – самоціль, а засіб її досягнення – маніпуляція думкою «черні» [13, с.46-167]. М. Грушевський зараховував І. Виговського до «поміщицько-старшинських» кіл, які «викраювали для себе панські латифундії» і розвіяли сподівання селянства на визволення із кріпосної залежності [8, с.1505-1506]. Постать гетьмана на сьогоднішній день стала об'єктом досліджень В. Сениютовича-Бережного [21], Ю. Мищика [19], В. Смолія і В. Степанкова [22; 23; 24; 25], Т. Чухліба [27; 28], Л. Мельника [18], А. Бульвінського [4], Н. Яковенко [30], В. Шевчука [29], Т. Яковлевої [31] та ін.

Видводячи провідну роль у побудові Української держави часів Б. Хмельницького шляхти, фундатор* державницького напрямку в українській історіографії В'ячеслав Липинський не оминув увагою особу І. Виговського, який, на думку дослідника, «незважаючи на зроблені ним потім політичні помилки, останеться все одним з найбільш освічених, найбільш патріотичних державних мужів України» [1, с.145]. Шляхетне походження І. Виговського В. Липинський не ставив під сумнів [2, с.215]. Його думку підтвердили праці українського історика, що працював в еміграції, В. Сенютовича-Бережного [21, с.149-152], сучасних вчених – Н. Яковенко [30, с.162, 249, 251, 259] та Ю. Мицика [19, с.3-5]. Як з'ясував В. Липинський, майбутній гетьман навчався в Київському братському колегіумі [2, с.215], де, відповідно до найновіших досліджень, вивчив церковнослов'янську, польську, латинську і російську мови [19, с.4-8]. Не дивлячись на масовий перехід української шляхти у католицьке віросповідання, рід Виговських, як з'ясував дослідник, залишався ревним захисником православ'я [2, с.215]. На думку Ю. Мицика, батько І.Виговського Остап (Остафій) служив у Петра Могили [19, с.4-5]. Чи не звідси бере корінь вірність «грецькій вірі» майбутнього гетьмана?

На переконання Липинського, свою юридичну кар'єру (яка, на думку Н. Яковенко, була звичним традиційним для «перших «династій» незаможної шляхти, що для них хліб юриста перетворився на сімейну традицію» [30, с.259]) І. Виговський розпочав у Луцьку, де, як з'ясував Я. Дашкевич, познайомився, а невдовзі і породичався (через шлюб сестри) із Павлом Тетерею [2, с.215; 1, с.145; 11, с.257]. Для В. Липинського так і залишилися загадкою причини, з яких Виговський залишив службу юриста у Луцьку і переселився в південну Україну. Дослідник припускає, що тут майбутній гетьман служив секретарем при козацькому комісарі, якого призначив уряд Речі Посполитої, «чи навіть при самому гетьмані Конєспольським» [2, с.215]. Як бачимо, молоді роки та початок кар'єрного росту Виговського В. Липинський дослідив досить схематично (слід врахувати також, що тематика його досліджень – «Участь шляхти у великому українському повстанні...» та «Україна на переломі» – до більшого і не зобов'язувала).

Сучасний дослідник Ю. Мицик вважає, що І. Виговський спершу розпочав у середині 1630-х рр. військову кар'єру гусаром у кварцяному війську під командуванням канівського полковника Юрія Голуба, згодом став командиром хоругви. Лише після військової служби працював у луцькому громадському суді, а пізніше у київській гродській канцелярії [19, с.8-9]. Із призначенням Виговського у 1638 р. писарем при Яцьку Шемберкові (комісарові Польщі над реєстровими козаками) Ю. Мицик пов'язує і можливість знайомства із Б. Хмельницьким, який був тоді генеральним писарем Війська Запорізького [19, с.9]. Свого часу В. Липинський також припускав налагодження тісних контактів двох визначних політичних діячів України. На його переконання, І. Виговський «належав до тих конспіраторів, що підготували і zorganizували повстання». Свою думку вчений обгрунтовує

* В сучасній історіографії питання зародження державницької школи остаточно не з'ясоване. Серед дослідників немає єдиної думки – вважати В. Липинського засновником державницької школи, основоположником чи (за Ярославом Дашкевичем) предшляхником другого покоління істориків-державників.

також стрімким ростом кар'єрою драбиною (невдовзі стає «військовим писарем») останнього після викупу з татарського полону по завершенні битви на Жовтих Водах [2, с.215].

З цього часу І. Виговський віддано служив Богдану Великому у боротьбі проти Речі Посполитої та входив до кола наближених до гетьмана осіб, що, на думку Я. Дашкевича, сформували клан Хмельницького [9, с.103, 107; 31, с.110]. Спритному інтригану, яким був генеральний писар, практично до самої смерті гетьмана вдавалося задовольняти свої владні амбіції без прямої конфронтації із останнім (хоча доволі гострі конфлікти з приводу бажання Виговського отримати булаву між ними траплялися) [19, с.11-36]. Усвідомивши можливість передачі влади Б. Хмельницьким своєму синові Юрію і утвердження в Україні монархічної форми правління, І. Виговський став на чолі – за висловом Липинського – «антімонархічної опозиції». На думку історика, саме монархія була найоптимальнішою моделлю державного устрою, бо «без виворення такої-ж абсолютистичної монархічної і дідичної влади гетьманської, Українська Держава супроти сусідньої Московщини не вдержиться» [1, с.232, 231].

Сучасна українська історіографія високо оцінює внесок вченого у дослідження монархічних ідей, що зародилися в середовищі частини політичної еліти українського суспільства середини XVII ст. В. Липинський, переконаний Ю. Терещенко, – «...зумів роздивитися ті особливості діяльності Б. Хмельницького, які ігнорувалися народницькою історіографією і згодом свідомо заперечувалися главою народницької школи істориків М. Грушевським» [26, с.333]. Дослідження українського монархізму середини XVII ст., яке було розпочате Липинським, і його позитивна оцінка (бо в тогочасних умовах лише в такий спосіб можна було попередити боротьбу за владу, консолідувати еліту навколо державної ідеї) отримали продовження в працях сучасних істориків-державників В. Смолія та В. Степанкова [24, с.120-125; 22].

На відміну від В. Липинського, його сучасник М. Грушевський про реалізацію Б. Хмельницьким ідеї «дідичного гетьманства» в «Історії України-Руси» лише згадує, не вдаючись в оцінки даного кроку гетьмана [8, с.1366, 1472]. Т. Яковлева натомість навіть ставить питання про те, «наскільки зваженим (в складних внутрішньо- та зовнішньополітичних умовах – С.К.) було рішення вмиряючого Хмельницького призначити своїм наступником слабкого, надто ще молодого сина?». З'ясовуючи цю проблему, доходить висновку: «Очевидно прагнення висувати своїх родичів... переважало цього разу здоровий глузд» [31, с.112]. Таким чином, дослідниця (свідомо чи несвідомо) дискредитує ідею українського монархізму і не враховує державотворчих наслідків для України утвердження влади династії Хмельницьких.

Позитивний (інша річ, що не реалізований) задум старого гетьмана зазнав краху через амбіції І. Виговського, який не бажав бути регентом (опікуном) при Ю. Хмельницькому. Аби усунути останнього від влади, генеральний писар спершу скликає таємну раду в Суботіві, на якій було вирішено передати йому владу до повноліття Юрія, а в середині вересня в Чигирині розширена старшинська рада обрала Виговського гетьманом на термін «поки змужніє син гетьманський Юрій Хмельницький» (звер-

тає на себе увагу невизначеність цього часу). Остаточним кроком регента для усунення Юрія від влади стало проведення в жовтні 1657 р. військової ради в Корсуні, рішення якої дозволили Виговському застосовувати гетьманські повноваження без будь-яких обмежень [19, с.37-38].

Серед творчого доробку В. Липинського немає окремої праці, в якій історик висвітлив би власне процес усунення від влади Ю. Хмельницького. Так, в написаній 1912 р. монографії «Участь шляхти у великому українському повстанні під проводом гетьмана Богдана Хмельницького» дослідник не вникає у проблеми створення української монархії, а отже й не засуджує І. Виговського за його спротив цьому [2, с.215-219]. З часом історичні погляди вченого змінилися. На думку В. Масненка, від дослідження лише ролі шляхти в подіях середини XVII ст. історик в еміграційний період «перейшов» на «класичні» державницькі принципи розуміння минулого України, зокрема й ідею українського монархізму у формі гетьманату [17, с.64-65, 155-158]. Тому в праці «Україна на переломі» (видана 1920 р.) ми можемо простежити різку критику Липинським І. Виговського лише за саме намагання порушити династичний принцип передачі влади від гетьмана Б. Хмельницького до його сина Юрія [1, с.145, 232-236].

Частина сучасних дослідників (Ю. Мицик, А. Бульвінський, В. Степанков, В. Смолій, Т. Чухліб, Т. Яковлева) схилиються до думки, що, на початку гетьманування І. Виговський у зовнішній політиці реалізовував курс, розпочатий ще Б. Хмельницьким [19, с.39; 4, с.161-164; 25, с.92; 23, с.170; 28, с.80-90; 31, с.230]. Так, як з'ясував А. Бульвінський, у відповідь на спроби російського уряду зміцнити свої позиції в Україні «Виговський засвідчує, що не збирається бути слухняним знаряддям в зовнішньополітичних комбінаціях Москви», підтримуючи дружні відносини з усіма сусідніми державами [4, с.161-164]. Такий принцип здійснення зовнішньої політики І. Виговським Т. Чухліб розуміє як «формування... полівасалітетної моделі...», яка була започаткована, як вважає дослідник, ще Б. Хмельницьким [28, с.82].

З'ясовуючи зовнішньополітичні орієнтації І. Виговського, В. Липинський пише, що він був «рішучим речником і виконавцем як раніше Переяславського, так пізніше Гадяцького договору». Які ж причини такої еволюції наводив вчений? Підгрунтям прихильності «освіченої верстви тогочасної Русі, яку репрезентував Виговський», до Московського царства у баченні історика стали: 1) православне віросповідання населення обидвох держав; 2) спільність державних традицій* [2, с.215, 217]. Але невдовзі прийшло розчарування. Православна Москва, яка прагнула оволодіти українськими територіями, як виявилось, мала набагато менше спільного із державністю Русі, а була «сформована під цілком іншими впливами...». Тому й не дивно, на думку Липинського, що гетьман пішов на зближення із Річчю Посполитою, яка обіцяла вигідні для України умови (політичну автономію у формі рівноправного Литви та Польщі Великого князівства Руського, скасування унії, відкриття двох українських уні-

* «Давні традиції державної спільности» (мається на увазі Київської Русі – С.К.) були не об'єктивною реальністю, а помилковим переконанням політичної еліти Української держави. Спільність державних коренів українців та росіян неодноразово піддавалася сумніву – в тому числі й російськими вченими.

верситетів) [2, с.217]. Українсько-польському зближенню – як з'ясували В. Смолій та В. Степанков – сприяв той факт, що «І. Виговський, не будучи противником незалежності й соборності України, все ж у душі залишався автономістом і прихильно ставився до цієї ідеї» [24, с.217].

В. Липинський не піддає сумніву, що автором Гадяцького договору (як і Переяславського – хоча у 1654 р. в Переяславі ніякого договору не було підписано – С.К.) був І. Виговський. Однак, на думку Я. Дашкевича, «найбільше праці в злутуванні остаточного тексту договору виклав Тетеря» (під контролем та впливом гетьмана та його близького соратника Юрія Немирича). Я. Дашкевич досить високо оцінює трактат: «З якої б точки зору не дивитися на Гадяцький договір, але він, на відміну від Березневих статей 1654 року, мав характер справжнього послідовного і всебічного міжнародного договору з продуманою опрацьованою структурою, хоча й з помітною домінацією польської сторони» [11, с.261].

Натомість Т. Яковлева дотримується думки, що «Гадяцька угода, порівняно з Переяславською 1654 р., була кроком назад як у соціальній галузі, так і в політичній та релігійній сферах» [31, с.319]. Дослідниця ставить під сумнів факт, чи можна вважати Виговського продовжувачем того політичного курсу в державному будівництві, що його дотримувался Б. Хмельницький [31, с.318] і опонує Я. Дашкевичу, який вважає, що «... І. Виговський намагався здійснити первісну ідею Б. Хмельницького, засновуючи Велике князівство Руське та перетворюючи Польсько-Литовську державу на державу Польсько-Литовсько-Руську» [10, с.127].

Прорахунки Виговського під час переговорів із представниками Речі Посполитої та самого підписання Гадяцького договору призвели до його укладення на значно гірших для України умовах (Князівство Руське – без титулу Велике – складало лише землі Київського, Брацлавського та Чернігівського воєводств, зберігалася унія, козацький реєстр становив лише 30 тис. осіб). До того ж гетьман припустився помилки, відновлюючи до революційну соціально-економічну модель, що передбачала повернення польській шляхті конфіскованих раніше маєтків і відновлення кріпосної залежності селянства [24, с.237-238; 18, с.117; 6, с.112-119, 121-123, 126-130; 12, с.137]. Бажання І. Виговського обійняти одночасно посади гетьмана, київського воєводи та сенатора (це децентралізувало владу), а також утвердити спадкову передачу булави [20, с.108] (і це невдовзі після усунення Ю. Хмельницького!) спричинило крайнє незадоволення більшості старшини та подальшої відмови І. Виговського від булави. Усі ці прорахунки дали підстав В. Горобцю охарактеризувати Гадяцьку угоду як таку, що «...не містить чіткого визначення державно-політичного статусу України» [7, с.50].

Підписання Гадяцького трактату на невідгідних для України умовах В. Липинський пояснював особливостями тогочасної геополітичної ситуації – боротьбою за українські землі ще сильної Речі Посполитої і міцнішого Московського царства. Дослідник лише згадує про «мимовільні помилки» гетьмана, найгіршим наслідком яких, на думку історика, стало «розбиття України на два завзято поборюючих себе політичні табори, керовані, що найгірше, агентами Москви й Польщі...» [2, с.217]. Та все ж таки В. Липинський досить високо оцінював Гадяцький договір. На цьому слушно зауважує польський дослідник К. Бобятинський: «... він

(Липинський – С.К.) підкреслював універсальне значення цього акту, який, коли б був упроваджений у життя, міг надовго змінити перебіг української історії й забезпечити Україні постійне місце на політичній арені цієї частини Європи» [3, с.314].

Про подальшу, після складення гетьманських клейнодів, долю І. Виговського Липинському вдалося з'ясувати небагато, окрім того, що в останні роки свого життя був київським воєводою [2, с.217]. Сучасні історики (Ю. Мицик, В. Смолій, В. Степанков) дослідили причетність колишнього гетьмана до організації повстання проти П. Тетері, на чолі якого були також Ю. Хмельницький, І. Сірко, І. Богун, О. Гоголь, Ф. Коробка, Г. Гуляницький та митрополит Й. Тукальський [19, с.55-56; 24, с.267-269]. В. Липинський припускав, що за участь у повстанні І. Виговський був ув'язнений «відомим брутальним жовнірським наймитом» Севастьяном Маховським, який підбурив воєводу до виступу проти Тетері, а потім повідомив про це останнього. Підступно схопленого Виговського без суду і слідства в середині березня 1664 р. під Вільховцем було розстріляно. Провину у незаконному (Виговський був сенатором, а тому справа потребувала слідства та вироку суду) розстрілі київсько-воєводи Липинський складає на «занепокоєного за своє гетьманство» П. Тетерю [2, с.217, 219] (цієї думки пізніше дотримувався В. Сенютович-Бережний) [21, с.161]. Але, як з'ясували Я. Дашкевич та В. Газін, Тетеря, хоча пізніше й виправдовувався, до страти Виговського причетним не був [5, с.142; 11, с.270].

Яскрава постать І. Виговського отримала неоднозначну оцінку в історіографії – від зрадника (як писали і пишуть російські та українські проросійські історики) до творця української державності (таку позицію займає більшість сучасних українських дослідників). Оцінюючи його з позиції творення Української держави, В. Липинський високо оцінював діяльність Виговського, що зумів стати одним із найталановитіших державних діячів України XVII ст. Водночас історик різко засуджував порушення ним династичного принципу передачі влади від Богдана Великого до його сина Юрія, що, на думку дослідника, й стало однією із основних причин занепаду Української держави середини XVII ст.

Список використаних джерел:

1. Липинський В. Україна на переломі 1657-1659. Замітки до історії українсько-державного будівництва в XVII-ім столітті // Липинський В. Твори / Ред. Лев Р. Білас, Ярослав Пеленський. – Філадельфія: Східно-Європейський дослідний інститут ім. В.К. Липинського, 1991. – Т. 3. – 346 с.
2. Липинський В. Участь шляхти у великому українському повстанні під проводом гетьмана Богдана Хмельницького // Липинський В. Твори. – Філадельфія-Пенсильванія, 1980. – Т. 2. – 637 с.
3. Бобятинський К. Гадацька унія в польській історіографії // Гадацька унія 1658 року / Редкол. П. Сохань, В. Брехуненко та ін. – К., 2008. – С. 306-349.
4. Бульвінський А.Г. Українсько-російські взаємини 1657-1659 рр. в умовах цивільзаційного розмежування на Сході Європи. – К., 2008. – 744 с.
5. Газін В.В. Гетьман Павло Тетеря: Соціально-політичний портрет. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2007. – 196 с.
6. Герасимчук В. Матеріали до історії козаччини XVII віку. Василь Герасимчук: життя і творчість (1880-1944). – Л., 1994. – 153 с.

7. Горобець В. Гадяцька угода 1658 року у контексті міжнародних відносин // Київська старовина. – 1999. – № 1. – С. 46-60.
8. Грушевський М.С. Історія України-Руси: В 11 т., 12 кн. / Редкол.: П.С. Сохань (голова) та ін. – К.: Наук. думка, 1997. – Т. 9. – Кн. 2. – 1630 с.
9. Дашкевич Я. Клан Хмельницького – легенда чи дійсність? // Дашкевич Я. Постаті: Нариси про діячів історії, політики, культури. – 2-ге вид. виправл. й доповн. – Львів: Львівське відділення ІУАД ім. М.С. Грушевського НАНУ / Літературна агенція «Піраміда», 2007. – С. 99-108.
10. Дашкевич Я. Марєво Переяслава над Україною // Дашкевич Я. Постаті: Нариси про діячів історії, політики, культури. – 2-ге вид. виправл. й доповн. – Львів: Львівське відділення ІУАД ім. М.С. Грушевського НАНУ; Літературна агенція «Піраміда», 2007. – С. 123-129.
11. Дашкевич Я. Павло Тетеря // Володарі гетьманської булави: Історичні портрети / Автор передмови В.А. Смолій. – К.: Варта, 1994. – С. 253-283.
12. Кемпа Т. Конфесійна проблема в Гадяцькій угоді // Гадяцька унія 1658 року / Редкол. П. Сохань, В. Брехуненко та ін. – К., 2008. – С. 128-147.
13. Костомаров Н. И. Казаки. Исторические монографии и исследования. – М.: Чарли, 1995. – 608 с. – (Серия «Актуальная история России»).
14. Літопис гадяцького полковника Григорія Грабянки / Пер. з староукр. – К.: Т-во «Знання України», 1992. – 192 с.
15. Літопис Самійла Величка // Збірка козацьких літописів: Густинський, Самійла Величка, Грабянки. – К.: Дніпро, 2006. – 976 с.
16. Літопис Самовидця. – К.: Наукова думка, 1971. – 207 с.
17. Масненко В.В. Історичні концепції М.С. Грушевського та В.К. Липинського. Методологічний і суспільно-політичний виміри української історичної науки 1920-х років. – Київ, Черкаси: Брама-ІСУЕП, 2000. – 284 с.
18. Мельник Л.Г. Боротьба за українську державність (XVII ст.). – К.: Освіта, 1995. – 192 с.
19. Мицик Ю.А. Гетьман Іван Виговський. – К.: Вид. дім «КМ Академія», 2004. – 84 с.
20. Савчук Н.О. Українська держава за гетьманування Ю. Хмельницького (1659-поч. 1663 рр.). – Кам'янець-Подільський, 2001. – 236 с.
21. Сенютович-Бережний В. Рід і родина Виговських // Український історик. – 1970. – №1-3 (25-27) Рік VII. – С. 149-167.
22. Смолій В., Степанков В. Богдан Хмельницький. – К.: Видавничий дім «Альтернативи», 2003. – 400 с.
23. Смолій В., Степанков В. Дипломатична боротьба за збереження Української держави: перетворення України на об'єкт міжнародних відносин (1657-ХVIII ст.) // Нариси з історії дипломатії України / О.І. Голенко, Є.Є. Комінський, М.В. Кірсенко та ін.; під ред. В.А. Смолія. – К.: Видавничий дім «Альтернативи», 2001. – С. 736 с.
24. Смолій В.А., Степанков В.С. Українська національна революція XVII ст. (1648-1676 рр.). – К.: Видавничий дім «Альтернативи», 1999. – 352 с.
25. Степанков В. Гетьманство Івана Виговського: соціально-політична боротьба і проблеми державного будівництва (серпень 1657 – вересень 1659 р.) // Середньовічна Україна: Збірник наукових праць. – К.: Наукова думка. – Вип. 1. – 1994. – С. 88-108.
26. Терещенко Ю. Династичний принцип влади і національна консолідація в добу Хмельниччини в оцінці В. Липинського // В'ячеслав Липинський та його доба: Наукове видання / Упоряд. Т. Остапко, Ю. Терещенко. – Київ-Житомир, 2008. – С. 328-356.

27. Чухліб Т.В. Гадяцька угода 1658 р. та ідея її відновлення в українсько-польських стосунках другої половини XVII ст. // Український історичний журнал. – 2008. – № 3. – С. 45-74.
28. Чухліб Т.В. Гетьмани і монархи. Українська держава в міжнародних відносинах 1648-1714 рр. – 2-ге вид., доопрац. – К.: Арістей, 2005. – 640 с.
29. Шевчук В.О. Козацька держава як ідея в системі суспільно-політичного мислення XVI-XVIII ст.: У 2 кн. – К.: Грамота, 2007. – Кн. 1. – 720 с.
30. Яковенко Н. Українська шляхта з кінця XIV – до середини XVII століття. Волинь і Центральна Україна. – Видання друге, переглянута і виправлена. – К.: Критика, 2008. – 472 с.
31. Яковлева Т. Гетьманщина в другій половині 50-х років XVII століття. Причини й початок Руїни. – К.: Основи, 1998. – 447 с.

The article considers the comprehension figure of I. Vygovskiy and V. Lypynskiy.

Key words: I. Vygovskiy, V. Lypynskiy, Gadiach's agreement, aristocracy, hetman.

Отримано: 14.11.2009

УДК 94(477.43)(092):7(477)(09)

В. Л. Логвіна

ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА У ПРАЦЯХ В. СІЧИНСЬКОГО

В статті на основі опублікованих джерел аналізується дослідницька і популяризаторська діяльність по вивченню історії українського мистецтва подолянським, відомим ученим української діаспори В.Ю.Січинським (1894-1962).

Ключові слова: Українське мистецтво, українська графіка, архітектура, кераміка, мистецькі видання, художні альбоми.

Інтенсивне дослідження творчості Володимира Січинського припадає на 90-ті роки ХХ ст., зокрема, як мистецтвознавця досліджували Володимира Січинського П.Брицький [1], І.Скрипник [15], В.Слободян [16], В.Чеплюк [17], М.Мушинка [5,6], Р.Липка [4].

Досліджуючи історію українського мистецтва, він охопив усі його галузі і в кожній із них розкрив щось нове і цікаве. Його культурологічні праці виходили у Києві, Львові, Варшаві, Празі і Відні. Спочатку це були відгуки на виставки творів мистецтва, рецензії на книги і альбоми, замітки з мистецького життя України і зарубіжжя.

Ліва частина творчої спадщини В.Січинського присвячена напрямку його досліджень у галузі мистецтвознавства та архітектури. Зокрема, йому належить майже 300 праць мистецтвознавчого характеру (огляди художніх виставок, рецензії на мистецькі видання, книги і статті з історії мистецтва, праці з художньої графіки, кераміки, різьби, вишивок тощо) і близько 100 праць з різних аспектів архітектури і зодчества України, які мають значний вплив на розвиток культури доби національного відродження в незалежній Україні [15].

Серед мистецтвознавчих праць В.Січинського важливе місце займають його перша публікація «Декорації художника Бурячека», вміщена в кам'янецькій газеті «Життя Поділля» в березні 1919 року [10] та книги «Конспект історії всесвітнього мистецтва» (Прага, 1925-1928, ч.1-2),